

RE-FORMATIO

GIV GUD, HVAD GUDS ER 6. årgang nr. 7
Mod advent 1963

(Matt. 22, 15-22; 23. s. e. Hellig Trefoldighed)

Der er spænding og drama i denne søndags tekst, hvor Jesu fjender vil fange ham med spørgsmålet, om det er tilladt at give kejseren skat eller ej. Vi må kunne fornemme, hvordan disciplene har lyttet med tilbageholdt åndedræt: Mon Jesus klarer den? Om han svarer ja eller nej, er det jo lige farligt!

De 1900 år, der er gået siden dengang, har ikke gjort spændingen i denne fortælling mindre. En række af kirkehistoriens mest dramatiske begivenheder kan vi næsten ikke blive fri for at se bag denne tekst: Vi ser oldkirkens kristne gå i døden stillet over for kravet om kejserdyrkelsen; vi ser Luther stående for kejseren i Worms; vi ser den samme tidsalders engelske katolikere lide den forfærdeligste tortur og henrettelse, fordi de ikke vil adlyde "kejserinde" Elisabeths forbud mod at fejre messen; vi ser præcist den samme historie gentage sig i Mexiko o. 1930, hvor "kejseren" - nu i en kommunistisk diktators skikkelse - udøver dødsstraf over for hver præst, der adlyder Kristi befaling om at fejre den samme messe. - Det flimrer med dramatiske billeder bag denne tekst: Vi er i kirke i Berlin-Dahlem hos Niemöller i 30'erne; vi er i Nidaros domkirke i begyndelsen af 1942, ja, vi, der var præster i Danmark under besættelsen, mindes endnu, hvor brændende aktuel den tekst var dengang, hvordan den t v a n g os - og hvordan menigheden lyttede. Og på netop denne søndag

vil kirkegængere i Østtyskland lytte med helt den samme spænding til præstens prædiken over denne tekst, for dér står mennesker næsten daglig i en tilsvarende konflikt mellem Gud og "kejser" Ulbricht.

Jamen, hvad så med os i dag i Danmark? Ja, for de "folkekirkelige", for hvem folkekirken er den bedste af alle kirker i verden, må denne tekst jo være en anakronisme. De synes jo, at netop statsmagten - regering, folketing og menighedsråd - helt har aflagt "kejserens" væsen og i stedet er kirkens bedste værn, der som en barnepige sørger så enestående godt for kirkens ve og vel. Fra den side overgår man hinanden i ydmyge taksigelser og lovprisninger for den gode "kejser". Man synes slet ikke at kunne se, at prisen er, at kirken er ved at blive en slags etat på linie med jernbanevæsenet, der skal sørge for kundernes gavn og glæde - "ud at se med D.S.B."

Men vi er dog nogle, der har set, hvad man ser stadig mere klart både i Sverige, Norge og England, de få lande, der endnu lever i den konstantinske statskirkeperiode, at denne søndags tekst er lige så brændende aktuel som tidligere. Kejseren har blot camoufleret sig som ulven i eventyret, der har lagt sig i sengen i den rare bedstemors nattøje. Det er kun på grund af præsternes og menighedernes skikkelse og underkastelse, at "kejseren" er så fredelig stemt. En smule opsætsighed, d.v.s. en fastholden ved bibel og bekendelse, hvor dette generer "kejserens", den magthavende folkeopinion "tro" - så er konflikten der. Magtkampen er mange steder i fuld gang i det stille mellem dem, der ville ve som menighed af ord og sakrament, og dem, der ikke vil være menighed, men kun bruge kirken til at forestå ceremonierne, de endnu brugte folkekirkelige kulthandlinger.

"Bliv, som vi ønsker det, så vil De få det godt", lyder det mere eller mindre udtalt til præsterne. Og så kan præster opleve, at menighedsråd ved afstemning vil tvinge præster til kun at fejre Kristi indstiftelse, nadveren, hveranden søndag eller sjældnere - altså den samme kamp mod messen som før i historien. Som der allerede nu er menighedsråd, der går "kejserens" ærinde og vil forbyde præsten at bruge messeklæder, "kirkens bryllupsklæder", som Grundtvig kaldte dem, sådan vil vi i den kommende tid opleve, at menighedsråd vil for-

hindre præsten i at indføre den nye liturgis kyrie, "Herre, forbarm dig over os". Sådan noget vil trykke og sikre, "lutherske" folkekirke-kristne ikke synge i den bedste af alle kirker. Der må da være en kant! Sådan kan uoplyste katolikker synge!

Den moderne folkekirkelige prædiken, der vil tage al sikkerhed fra menigheden, og som vil kritisere og relativere alt i bibel og bekendelse, holdes af præster, der selv er sikre ved tilliden til den af "kejseren" så sikre folkekirke. Vi andre må nøjes med sikkerheden i Guds ord og sakrament.....

I en artikel i Re-formatio nr. 6, side 137 spørges der i anledning af den lutherske folkekirkes bratte forsvinden i Østtyskland, da den ikke mere sikredes af statens støtte, om højkelighed vil gå i brechen for adskillelse mellem stat og kirke. Det er vi i hvert fald nogle, der vil. Dette kan motiveres bl.a. ud fra Jesu ord i den tekst. Jesu svar her giver ikke en billig, folkekirkelig løsning; men ordene om at give Gud, hvad Guds er, og kejseren, hvad kejserens er, sætter os ind i den spænding, som er en del af den sande kirkes væsen under denne jords vilkår. Den folkekirkelige indstilling i Danmark, som kun er en camoufleret statskirkelighed, tager spændingen af Jesu ord og gør dem intetsigende. Følgen er den gråhed og kedsommelighed, den mangel på begejstring og hengivenhed, på friskhed og ungdommelighed, der præger dansk kirkeliv i dag. Hvordan skulle en etat i lighed med postvæsenet kalde mennesker til afgørelse og kamp? Der vil man højst slås for længere ferie; typisk nok var det netop en præst, der mente, at den dårlige ferieordning var skyld i præstemangelen.....

I dagens situation kan vi ikke høre tekstens spørgsmål ret, om vi ikke i stedet for "kejseren" tør læse: staten, ministeriet, folketinget, det kirkelige magtorgan, som menighedsrådet ofte er, den store danske folkeopinion. Når vi gør det, så er dagens tekst lige så brændende aktuel, som da begivenheden skete første gang, og som den er gentaget evindeligt i kirkens historie, når kirken ret ville være kirke.

Poul Ulsdal,
Hejls.

KOMMENTAR

ALMANAKHISTORIER

og

HUSSPØGELSER

Ifølge Kristeligt Dagblad misbilliger pastor J. Dalum Christensen, Niløse, i Indre Missions Almanak for 1964 det arbejde, der gøres i hele den lutherske kristenhed for at genindføre den normale kristne gudstjeneste, messen, og som næsten er færdigt overalt i Europa og Amerika, men som hos os hindres af folkelig selvtilfredshed og v i l l e t uforstand.

Således skriver Dalum Christensen om de "nye nadver-skikke": "Vel ved vi, at de ikke er nye; men de er spøgelsers, fordi de engang er gået i graven i vor kirke - og Skriften forbyder os at mane de døde frem". Derfor foretrækker han de rester og forvanskninger, vi sidder tilbage med - "vi vil det enkle" - som en naturlig følge af reformationen. At forfaldet og slendrian er en frugt af den udvikling, som reformatorerne startede, er så sandt som sagt. De prisdav messen til statens sparebestrebelsers og dens lyst til at likvidere al meningsfyldt og anskuelig ihukommelse og hyldest af nogen anden hersker og herre end den synlige. Så fulgte pietismens personlige fromhed, hånd i hånd med rationalismens snusfornuft, begge blottet for sans for overleverede formers indhold. Til sidst den glade vankundighed med grundtvigianismen, som opfandt og konstruerede sin egen folkelighed, som den tillagde folket. Dette tankefoster skulle så hyldes som forud landsfaderen - stadig ved, at alt blev gjort end mere enkelt, jævnt og kedeligt. Alt blev gjort stillestående, så selv en "kortfattat" gudstjeneste (!) virker drøbende langtrukket.

I al denne frejdige opportunisme ænsedes ikke, at "skikke", former skal det vel være, dog er udtryk for

noget, at "nadverliturgien" ikke er et lavkirkeligt til-læg til sagen, men at så godt som hele messen - ja tænk Dem, "evangeliet" og prædiken indbefattet - er led i nadverens liturgi og tjener til at udtrykke blot nogle af de mangfoldige og aktuelle sider af den begivenhed, som alterets sakramente er. En "jævn og folkelig" for-enkling vil derfor føre til, at forståelsen af sakra-mentets betydning bliver stedse fattigere og mere refor-mert. Dette "måltid", som man nu siger.

Den påstand, at lægfolket er imod optagelsen af mes-sens tabte led, er en almanakhistorie. Der er nok bevi-ser på, at de bliver mærkeligt grebet, når de møder dem, og føler, at her er det, de savnede, men ikke vidste, hvad var. Men så er de fasttømrede miljøers interessenter og repræsentanter der og gør dem bange ved at tude dem ørerne fulde med, at dette ikke er enkelt, jævnt, kedeligt og fromt nok. Og så har vi igen her dovne deg-ne. Det er nemmere at lægge det for had, man selv ikke kender eller kan, end at gå hen og lære det. Dette væ-re dog mest sagt som illustration.

At messens led har en mening, står ikke de miljøkrist-ne klart. De anser dem bare for noget i retning af den meningsløse pomp, som de selv pynter og udvider guds-tjenester med ved særlige lejligheder og kopierer så na-ivt messen i den retning. Den danske altergang i Hel-singfors i sommer vakte ifølge en ung finsk students re-ferat megen undren hos de andre lutherske kirker.

Man må naturligvis have specielle former for fest-gudstjeneste, når man har forvandlet den fest og bevægelse, som hver normal messe er, til ubevægelig og ke-delig fromhedsøvelse.

Et husspøgelse holder i disse måneder til i en be-stemt ejendom i Frederiksborggade og retter derfra med professor Noack, Sølvhøj og mange andre, lige ned til pastor Dalum Christensen, som medier sine angreb mod det højkirkelige præstevælde, som truer landet. Det på-står bl.a.: Der er "en skævhed hos de højkirkelige. De-res kirkebegreb er for snævert. De tør ikke tillægge menighedens folk et virkeligt og selvstændigt ansvar og arbejde".

Bare Kristeligt Dagblad dog ville fortælle os, hvil-ke opgaver og funktioner de højkirkelige vil fratage el-ler uretmæssigt forholde lægfolket; for vi ved det ikke; og hvilke af de særligt præstelige, Kristeligt Dagblad

og dets medier mener, med lige så stor ret og lige så godt kunne udføres af lægfolk; for vi må aldrig få noget konkret at vide derom fra lavkirkelig side, hvor man da må have en masse forslag på hjerte, sådan som man tager på vej. Vil man fra samme side dog endelig engang - vi beder så bønligt - ulejlige sig til at forklare, først sig selv og dernæst os - gerne her i bladet -, hvad man mener med udtrykket "det almindelige præstedømme", om man da overhovedet mener noget bestemt med det, og det ikke bare er en tåget talemåde, man suggererer sig selv og andre med.

Den højkirkelige bevægelse interesserer sig hverken for præstevælde eller præstedyrkelse, men har alvorligere ting at få tiden til at gå med. Præstedyrkelsen trives derimod inden for den miljøbeherskede lavkirkelighed. Der plejer præsten miljøets idealer af pietistisk, "folkelig" eller anden art og forgudes og overbebyrdes til gengæld af dette, alt mens man opsender lovsange til det almindelige præstedømme. Retningens præstetype er god nok, og derfor - og det er der, man vil hen med hele kampagnen - er det netop altid disse præster, der fører an i underkendelsen og latterliggørelsen af præstestanden som sådan.

Deri som i andet er retningernes folk murbrækkere for verdsliggørelsen.

C. B. Hansen,
Dråby.

Teologiske bidrag (7)

ET HØJKIRKELIGT EMBEDSSYN

Højkirkeligheden er ikke karakteriseret alene ved sit embedssyn; men det er en side ved den, som let gør sig bemærket og på særlig måde kan virke udæskende på nogle. Ofte skyldes uviljen naturligvis misforståelse og

tendentios indlægning af magtbrynde i et lærepunkt, der som et led i en større helhed principielt fungerer tjenende og ikke herskende.

Skal man prøve at give en kortfattet og samtidig nogenlunde tilfredsstillende fremstilling af sagen, kunne man inddеле stoffet i en mere formel og en mere indholdsbestemt betragtningsmåde, hvorunder det i begge henseender vil fremgå, at synet hverken er sammenfaldende med det romersk-katholske eller med den anskuelse, der er almindelig i den mere kirkeligt orienterede lutherdom.

Embedet er principielt kun ét; og dets eventuelle graduering sker efter praktiske ordenshensyn - jure humano. Det tilhører den stridende kirkes væsen og er sagligt-systematisk begrundet i den omstændighed, at kristendom hverken er noget medfødt eller noget, man her på jorden kan færdiguddannes i, men er noget, der kommer til os - også udefra gennem historien fra tids- og stedsligt konkrete begivenheder i vor faktiske verden, hvorfra det hverken kan løses eller undergå en udvikling, der bringer det til karakter af perfektibilitet.

Embedet er en side i en frelseshistorisk linie, der iøvrigt hænger sammen med hele kristendommens karakter af sendelse: Faderen sender Sønnen; - disse atter Ånden. Og den inkarnerede sender sine apostle, der betegner embedets historiske rod. En oprindelse, der dog ikke gør embedet til et fortsat apostolat, men vel giver det apostolisk bemyndigelse. Det fungerer da som traditionsbevarer - og som forvalter af nådens hellige midler til Guds kirkes udbredelse og opretholdelse på jorden. Dette hænger sammen med, at Guds frelse formidles sakramentalt gennem Kristus selv som den inkarnerede, gennem synlige og hørlige, ydre, påtagelige ting (menneskeord, vand, vin og brød, handlinger).

Embedet er udtryk for en af Gud villet ordning. Det er ikke en funktion af menigheden og har ikke sin myndighed fra den, hverken generelt eller lokalt forstået, men fra Gud og gennem historisk ordinationsrækkefølge fra kirkens herre, Jesus Kristus. Det eksisterer før kirkens jordiske fødsel på pinsedag og går principielt forud for den enkelte kristnes tro. Kristus selv er som den af Gud salvede den egentlige embedsindehaver. Det kirkelige embedes tjenere er Kristi trælle og samtidig hans befuldmægtigede, der - bundne i deres sendelses

funktion - handler på Kristi vegne. De er hans medhjælpere, vikarer, ambassadører.

Med hensyn til den mere indholdsbestemte betragtningsmåde vil til klarlæggelse af den via media, som højkirkeligheden betegner mellem romersk-katholsk embedstheologi på den ene side og almindelig evangelisk-luthersk på den anden, en kort kritisk skitse af disse være gavnlig.

Den sakrale embedsfunktions fuldendelse og fuldkom-mengørelse i Jesus Kristus selv har jo sine forberedende trin i den gamle pagts embedsordninger - og sin frelseshistoriske følge i det kirkelige embedes virke i universalistisk, soteriologisk og kultisk forstand. I forholdet mellem Kristus og hans kirkes liv er der derfor tale om en kontinuitet, der i visse henseender også berettiger til at lade kristologiske bestemmelser blive ekklesiologiske. Kirken er Kristi fortsatte inkarnation. Den er analog i handling - om ikke i væsen - med inkarnationens historiske faktum under Kristi jordeliv. Den unike forening af de gammeltestamentlige embedsfunktioner og af guddommeligt og menneskeligt i gudmenneskets paradoxale historiske faktum vover vi ikke funktionelt eller spekulativt atter at sonderdele til bestemmelse af det kirkelige embedes funktioner og dets karakter af Kristus-repræsentation i hans folk. Vi kan derfor ikke - som det sker fra romersk-katholsk side - tale om det kirkelige embede som en forlængelse udelukkende af Kristi menneskelige naturs sakramentale gerning til formidling af den frelsende nåde i verden og særligt i menigheden - og dets dermed givne Kristus-repræsentative midlerstilling i menigheden under udøvelse af dets sakrale, profetiske - præstelige og kongelige gerning -, og herunder lade embedstheologien motivere kirkens hierarkiske ordning jure divino - og den dermed sammenhængende pavelige jurisdiktion. Overhovedet vil vi være utilbøjelige til at forstå den Kristus-fjernhed, der i tiden mellem himmelfart og parusiskul-le motivere Kristus-repræsentationen i embedsbæreren som det, der primært bringer Kristus nær, knytter Helligåndens gerning fast til embedsforvalteren og skaber det afgørende skel mellem lægfolk og klerus, så man må tale om en ecclesia docendi på den ene side og en ecclesia discendi på den anden.

Nok er det rigtigt, at den med den guddommelige Logos

forenede menneskelige natur er urbilledet for al sakramentalitet, og vor Herre Jesus Kristus er selv grundsakramentet derved, at en menneskelig natur er - som det hedder - ophøjet til hypostatisk forening med den anden person i guddommen, - og, at kontakt med den inkarnerede betyder kontakt med frelsen, ja, med Gud selv. Men - det kan næppe stå for et nytestamentligt eller evangelisk lys, når mangelen af Kristi menneskelige sakramentale legemlighed på jorden nu skulle begrunde embedsbæreren som den, der synligt og påtageligt skal udgøre den "alter Christus", der nu som synligt frelsesmiddel gennem tider og generationer skal sikre den sakramentale kontakt med den én gang i Kristi menneskelighed givne og for frelsen nødvendige nåde, omend det så tænkes som gennem et frelsesmiddel af lavere orden. I sin tilspidsede form fører det jo på romersk-katholsk grund til, "at spørgsmålet om det rette embede ikke udgør et spørgsmål om orden, men om frelse; for at spørge efter embedet er at spørge efter det primære frelsesmiddel i Kristi kirke" (Persson). Spørgsmålet drejer sig jo der om, hvor man møder Kristus selv, hører hans røst og delagtiggøres i hans nåde.

Nu skal man jo vel huske, at embedet - ifølge opfattelsen - ikke udgør en Kristus-erstatning, men er et instrument til hans fortsatte udøvelse af sin gerning i verden. Han er hånden, embedet kun værktøjet i den. Kristus har ikke forladt sin kirke, men er tværtimod netop til stede i den - i embedet.

Den særlige romersk-katholske opfattelse af forholdet mellem nåde og fri vilje, der ligesom indgår i embedstheologien, bestemmer også dennes karakter i retning af det sacerdotale - og gør embedets theomotive handlen, der, skønt baseret på gratia praeveniens i mariologi og kristologi, dog gør tanken om offerpræsten og hans nødvendige rette forhold til offeret både ved hans potestas og ved hans intentio vigtig, til noget fundamentalt og afgørende i forståelsen af hele embedets og kirkens væsen.

Men som der er sider i romersk-katholsk embedstheologi, man ikke kan godtage uden at svigte noget afgørende i den evangelisk-lutherske arv, må man selvsagt også finde embedstheologien på vor egen kirkeafdelings grund for uklart eller mangelfuldt formuleret. Det hænger naturligvis sammen med, at luthersk dogmatik i min-

dre grad er bestemt af helliggørelses- og forløsningsmotiv - og i højere grad af retfærdiggørelses- og aktuelt forsoningsmotiv. Embedet mister herved sin sacrifielle betoning og får en ensidig profetisk-sakramental vægt. Placeringen af talen om embedet i Confessio Augustana er her talende. Justificatio sola fide er overalt det strukturbestemmende element. Derfor kommer embedet mellem artiklen om retfærdiggørelsen og den efterfølgende om den nye lydighed, og alt sammen før talen om kirken. Embedet er indstiftet af Gud til at lære evangeliet og række sakramenterne, siger konfessionen. Det er en funktion mere end en institution. Det er et ordenshensyn, omend ikke kun praktisk, men for evangeliets skyld - til sikring af dets tilknytning til de "ydre ting", - alt sammen for at vi kan nå til denne omtalte retfærdiggørende tro. Embedets formidling er her ikke længere konstitutiv for ordets forkyndelse og sakramenternes forvaltning. De får ikke validitet gennem ordinationen, men alene ved indhold og retmæssig forvaltning efter Kristi indstiftelse. Embedet erministerium Verbi. Og bemyndigelsen til forkyndelse og sakramentforvaltning er principielt givet den hele kristne menighed, der så overlader "prædikeembedet" at forvalte disse ting på sine vegne. Funktionslinien er ensidigt bestemt fra Gud til os. Ånden er ikke knyttet til embedsbæreren selv, men til det "ord", i hvis tjeneste han står. Til ordet, d.v.s. det "ydre" i kirken forkyndte og i sakramenternes tegn virksomme ord. Og over det hele hviler et guddommeligt, suverænt "ubi et quando visum est Deo".

Det er her ikke embedet, men "ordet", der repræsenterer Kristus i kirken. Derfor er det jo - som bekendt - ikke alene af mangel på "successio apostolica", at den evangelisk-lutherske kirke officielt ikke har noget præsteembede i romersk-katholsk forstand, men også fordi mange af dens førende teologer principielt afviser et sådant, fordi det simpelt hen drejer sig om "justificatio sola fide" sat op over for en tanke om "co-operatio" og en anden forståelse af forholdet mellem Gud og menneske. Her konfronteres favor Dei med gratia infusa i tilspidsede ensidigheder.

(Afsluttes i næste nr.)

O. Lund Pallesen,
Kgs. Lyngby.

FRA SØNDAGSMESSE TIL HVERDAGENS TJENESTE

Vi er døbt til at forsage djævelen og tro på den treenige Gud. Og at tro på ham kan ikke skilles fra at leve sit liv i kærlighed og lydighed mod Gud og i kærlighed til sine medmennesker. Vi ved vel alle, at det er ikke selvfølgelig og naturligt at leve dette dåbens liv. Stærke magter i vort sind og vore omgivelser driver os til alt andet end kærlighed til Gud og vor næste. Det behøver jo slet ikke at være slag og druk, vold og hor, som de onde magter fører os ud i. Almindeligt stræb efter højere levelfod, surhed, dovenskab, ondskabsfuldhed og meget andet, som vi alle i større eller mindre grad ligger under for, er lige så fuldt resultater af de onde magters virksomhed.

Vi er født ind i en tilværelse, der er under de onde magters herredømme. Men vi er i den hellige dåb genfødt til at leve vort liv befriet fra dette herredømme, drevet af Guds Ånds blide vinde til at leve i troens glæde og i kærlighedens varme over for Gud og mennesker. I dåben befrier Gud os fra de onde magters vold og sætter os over i sin elskede søns rige. Han giver os et helt nyt liv, et liv under Helligåndens styrelse, fællesskab med ham selv, lyst til at tjene ham, elske ham og være, hvor han vil have os. Det er om dette liv, vi synger i Sakarias lovsang i tidebønnens morgensang: .. friede fra vore fjenders hånd skulle vi tjene ham uden frygt i hellighed og retfærdighed for hans åsyn alle vore dage.

Til dette liv er vi fødte påny i dåben. Men som det naturlige liv, vi har fået, da vi blev født, kræver stadig næring for at fortsætte og ikke gå til grunde i døden, således må genfødelsens nye liv også have sin næring, ellers vil det også gå til grunde i døden. Når så mange barnedøbte ikke lever troens, håbets og kærlighedens liv, så hænger det utvivlsomt sammen med, at de forsømmer at skaffe næring til dåbens liv.

Hovedmåltidet i denne guddommelige ernæring af dåbens liv er den hellige messe. M.h.t. deltagelse i den hellige messe er en gang om ugen det højeste, man kan dri-

ve det til som dansk kristen. Men det åndelige liv trænger til forplejning hver dag. Vist kan man få åndelig føde uden at deltage i messen og modtage den hellige nadver. Men det var nok værd at overveje, om vi ikke burde nærme os den første menigheds skik, der daglig kom i helligdommen og hjemme i husene brød brødet. Dette kan næppe forstås anderledes, end at de fejrede den hellige nadver hver dag, sådan som det sker i mange kirkehus rundt omkring i kristenheden. Men deltagelse i hver søndags højmesse med altergang må dog vist være det absolutte minimum for et sandt og ret kristenliv.

Det er en god skik inden højmissen at angre og bekende sine synder og modtage den hellige absolution, hvad enten det sker ved hemmeligt skriftemål f.eks. om lørdagen, eller det sker ved deltagelse i det fælles skriftemål, inden højmissen begynder.

Og så ringer klokkerne, og vi får atter lov at opleve Åndens vingesus over den mægtige handling, hvor bøn, lovprisning og forkyndelse fører over i den forunderlige hemmelighed, hvor Gud Herren selv stiger ned i det skabte og forener os med sig selv.

Ifølge oldkirkelig tradition ender messen med ordene: *Ite, missa est*, som vist skal udtydes sålunde: Gå, der er bortsendelse. At dette oprindeligt blev sagt inden nadverfejringen for at sende de udøbte bort, da de ikke måtte overvære nadveren, lader vi ligge her. Nu siges det ved nadverens afslutning, og der er god mening i at anvende det netop på dette sted.

Som dåben ikke blot er den korte handling, hvor vandet rinder over den døbte, men er skabelse af et liv, der skal leves dag for dag og fuldkommes i Guds rige, således vil messen give dette liv næring og styrke det til at vokse i Guds nåde og kraft.

Og så står vi da mandag morgen ved samlebandet og skruer møtrikker i, og det bliver vi ved med åndsfortærende og kedsommeligt, lige til fløjten piber, og vi kan køre hjem til rækkehuset og leve livet. Hvilken forbindelse er der mellem grebet om skruenøglen og søndagens messe? Kan der være nogen forbindelse mellem at stå og skrue møtrikker i, dag efter dag, i et djævelsk tempo, hvor man føler sig som et lille tandhjul i et mægtigt maskineri, og så det, der sker i messen, hvor den almægtige Gud taler til en og forener sig med en, for at man skal leve livet som en kærlighedens tjeneste

for ham? ... at skrue møtrikker i ... kærlighedens gudstjeneste? ... Kan arbejdspladsen være andet end den forbandede tomme parentes, som er nødvendig, for at man kan skaffe sig kontanter til de daglige fornødenheder? At prædike, forvalte sakramenterne, undervise i kristendom, besøge syge og gamle, at det kan være gudstjeneste, forstår vi vel alle. Men at skrue møtrikker i ...?

Den tilværelse, vi lever på jorden, er sådan, at der skal skrues en del møtrikker i. Der skal smedes, tømres, mures, pløjes, høstes, tærskes, fodres, slagtes svin, skrives på maskine, laves beregninger, skures gulve, laves mad, passes børn, installeres oliefyr samt en hel del mere. Gud har skabt råstofferne til alt dette, og han har skabt mennesker med evner til at udnytte råstofferne og organisere hele den uhyre komplicerede tekniske tilværelse, som er den moderne civilisation. Er der ikke grund til at takke Gud for, at vi ikke bor i jordhuler og må imødesee sandsynligheden for en hastig død for bjørnens lab eller den pinefulde død under en fødsel uden lægehjælp? Den tekniske udvikling har befriet os for det meste grove og hæslige kropsarbejde og har givet os en masse daglige behageligheder, som vi snart er ved at anse for selvfølgelige menneskerettigheder. Burde vi ikke tage dem som gaver fra Gud? Men denne udvikling har altså ført til, at et stort antal mennesker har fået en sløvende og tom arbejdsdag, der kun føles som et nødvendigt onde. Gud har skabt os som mennesker, men vi er blevet til en umenneskelig del af et maskineri.

Er det, fordi Gud har skabt tilværelsen dårligt, eller er det, fordi det hele er spil af tilfældigheder? Kirken fortæller os, at alt, hvad Gud har skabt, er såre godt. Men det onde kommer fra djævelen og menneskers ulydighed mod Gud. Fordi du spiste af træet, som jeg sagde, du ikke måtte spise af, skal jorden være forbandet for din skyld. Vi begyndte med at tale om forbandelserne ved menneskelivet, og vi er nu nået til samme punkt ad en anden vej. Selv med alle de tekniske herligheder kommer vi ikke uden om den kendsgerning, at jorden er forbandet. Hvem kan vi takke for det andre end os selv?

Men til denne forbandede jord sendte Gud sin søn. Han gik ind under forbandelsen og lod sig knuse af den. Men fordi han var Gud, overvandt han forbandelsen og skabte liv af døde. Og ved sin død gav han os nyt liv. Ved sin død tilvejebragte han frelsen fra forbandelsen, og ger

nem sin kirke sender han denne frelse til hver enkelt af os. Gennem messen vil han hjælpe os til at levede nye liv i tjeneste for ham, også når vi skal skrue møtrikker i.

Det var en smule om en kristens forhold til tingene og arbejdet med dem. Mon ikke vi aner, at trods forbandelsen, der klæber ved alt jordisk p.g.a. synden, så kommer velsignelsen fra den gode og gavmilde Gud også rigeligt til udtryk gennem tingene? Men vigtigere end vort forhold til tingene er vort forhold til mennesker. Det er først og fremmest i vort forhold til vore medmennesker, at messens velsignelse skal vise sig. Selv det mest åndsfortærende samlebandsarbejde medfører dog vel en vis forbindelse med andre mennesker.

Messen betyder, at Gud ofrer sig for os. Han, som engang ofrede sit liv på korset, giver nu i sakramentet sit ofrede legeme og blod til os i skikkelse af brød og vin. Dermed virkeliggør han et sandt og virkeligt fællesskab mellem sig og os. Dermed indplanter han det samme sindelag i os, som førte til hans fornedrelse og død for verdens frelses skyld. Dette sindelag vil medføre et ganske bestemt syn på andre mennesker. Det vil give os at se på ethvert andet menneske som en broder, for hvem Kristus er død.

Derigennem vil Gud nedbryde den onde vilje i os. Vi kender vel alle denne selvfølgeligelige ligegyldighed med andre mennesker. Nogle af os er faldet for fristelsen til at såre og skade andre ved vore ord og vor adfærd. Der er endda nogle, som kender fryden ved at genere og pine medmennesker. Ja, der er dem, der samvittighedsløst tramper andre ned, hvis det tjener deres egen fordel. Alt stammer det fra den onde vilje, som Gud vil nedbryde hos sine børn.

I stedet for vil han skabe den gode vilje. Den vilje, som andres ve og vel ligger hjertelig på sinde. Den vilje, som gerne vil hjælpe, trøste og glæde andre. Den vilje, som ikke ømskindet viger uden om hårdhed og strenghed, hvor dette er nødvendigt for at hjælpe mennesker ud af løgnens og mørkets magt. Den vilje, som ikke går uden om at ofre sig, bære byrder, tåle modsigelse og lidelse for andres skyld.

Ja, det er nemt at sige og høre dette. Det er nok sværere at praktisere det. Men det er denne vej, vor Herre og Frelser har vist os. Det var denne vej, han gik i

sit køds dage, og det er denne vej, han stadig går for at tjene os, når han kommer til os og skaber fællesskab med os i messens hellige mysterium. I dette mysterium banker Guds kærligheds hjerte, som vil pumpe blodet ud i alle dele af Kristi legeme på jorden. I dåben har Gud føjet os ind som en levende del af dette Guds kirkes legeme på jorden. De stadig nye messer er som hjerteslagene, der pumper blodet ud i kirkens legeme. Skal vi leve dåbens liv, er det nødvendigt, at vi stadig modtager den himmelske kraft, som strømmer til os framessen. Uden denne kraft kan vi hverken tro, håbe eller elske. Men med denne kraft giver Gud os at leve livet til hans ære og som himmellys i verden, så at vi kan lyse og varme for andre mennesker. (Foredrag 31/8 ved kirkedagene i Risskov).

Johs. M. Nielsen,
Tårnby.

PERISKOP

KIRKEFORNYELSEN I U. S. A.

Den kirkefornyelse og kirkevækkelser, som i disse år vinder frem herhjemme, og som vi i den højkirkelige bevægelse glæder os over at være med til at bære frem, er ikke et isoleret fænomen, som kun kan iagttages hertilands. Det er en strømning, som går igennem næsten alle kirker kloden over. En kendsgerning, som vi med glæde noterer, og som opmuntrer os til fortsat virke trods misforståelse, mistænkeliggørelse og modstand.

I sidste nummer af RE-FORMATIO fik vi nogle glimt fra kirkefornyelsen i Tyskland. Denne gang vil vi rette periskopet mod U.S.A., foranlediget af et par artikler i Svensk Pastoraltidskrift 1962, nr. 5 og 6.

I disse år oplever man i U.S.A. en liturgisk renæssance i næsten alle protestantiske kirkesamfund. Der er her et par ting, som er bemærkelsesværdige.

Det er bemærkelsesværdigt, at det sker netop i U S A. Thi under indflydelse af metodismen og baptismen, som i de Forenede Stater har haft og har en langt stærkere position, end vi kender til her på kontinentet, blev den protestantiske reformations reaktion mod romersk sakramentalisme langt stærkere accentueret end på den side Atlanten. Man lagde i den grad hovedvægten på Guds ords forkyndelse i prædikenen, at sakramenterne ganske blev undervurderede.

Det er endvidere bemærkelsesværdigt, at den liturgiske fornyelse omfatter så at sige a l l e de protestantiske kirkesamfund. At kvækerne og pinsevennerne stiller sig afvisende, kan vel næppe undre nogen, som kender blot en smule til disse samfund. De er principielt antisakramentale og spiritualiserende. Men at ellers alle de øvrige kirkesamfund er implicerede, både anglikanere, lutheranere, presbyterianere, kongregationalister, baptister og metodister, kan ikke andet end vække den største forundring; thi det vil jo sige, at også reformerte kirker eller kirker med stærk reformert tradition er med. Når man betænker, hvor radikalt reformationstidens reformerte kirker stillede Guds ords forkyndelse i midten, symboliseret ved den altdominerende prædikestol, så må man sige, at det er intet mindre end en kirkehistorisk begivenhed af rang. Og med den for øje må man forbløffes, når man herhjemme i en luthersk kirke, som skulle være ordets o g sakramenternes kirke, og som har en rig liturgisk tradition, som giver udtryk herfor, møder så stærk aversion mod liturgisk fornyelse. Det vidner om, i hvilken grad kryptokalvinismen har sneget sig ind i vor kirke.

Forudsætningen for den liturgiske vækkelse er, at man har indset, "at der findes en gudstjeneste e n h e d, som indeslutter b å d e prædiken o g nadver, og at det er umuligt at adskille disse", udtaler dr. Edgar Brown Jr., generaldirektør i United Lutheran Church's "department of worship". Naturligvis har også økumenikken virket fremmende på den liturgiske fornyelse. "Be-stræbelserne for enhed har gjort, at der er blevet en ny forståelse for symboler og ordning i gudstjenestelivet....", udtaler dr. Samuel Miller, rektor ved Harvard Divinity School.

Denne for nogle kirker nyvundne og for andre kirker genvundne indsigt i gudstjenestens væsen har medført,

at der nu over hele landet foregår radikale r e f o r m e r, både af gudstjenestens form og indhold. Hvormegen vægt man end lægger på at skabe en værdig og skøn gudstjenesteform, er interessen for formen ikke dikteret af blot æstetiserende hensyn. Man forstår, at formen ikke er noget ligegyldigt, når gudstjenestens indhold skal udtrykkes. En forkert form virker uvægerligt tilbage på indholdet. Indhold og form må dække hinanden.

Det kommer især til udtryk i k i r k e a r k i t e k t u r e n, hvor prædikestolen erstattes af alteret som brændpunkt for menighedens interesse. For nogle af kirkerne er det revolutionerende nyt. Man tror næppe sine egne øjne, når man læser om, hvordan unitarerne i Boston flytter prædikestolene fra kirkernes midte til siden for i stedet at rette opmærksomheden mod nadverbordet. I den nye Kenwood Baptist Church i Cincinnati står nadverbordet under et trækors i kirkens midte med prædikestolen på den ene side. Kirkens præst, Rev. J. Stanley Mathews, erkender, at dette er noget usædvanligt for baptister, og tilføjer: "Det er et forsøg fra vor side på at skabe et centrum i gudstjenesterummet og dermed en værdig attitude til selve gudstjenesten!" The First Baptist Church i Washington har glasmalerier med fremtrædende skikkelser fra den kristne kirkes historie. "Det havde vel knap været muligt at bygge en sådan kirke for 25 år siden", siger Rev. Edwin Hughes Pruden.

Men ikke blot kirkearkitekturen afspejler nyorienteringen, også p r æ s t e d r a g t e n. I 1941 anvendte inden for the United Lutheran Church 1500 af 2000 præster enten enkel sort kappe eller overhovedet ingen kappe. Nu anvender to trediedele af disse præster enten kaftan, messeskjorte og stola eller fuldstændigt messeskrud. I San Francisco formaner en anglikansk biskop, James A. Pike, sine præster til at anvende messehagler i traditionelle liturgiske farver ved nadvergudstjenester. Ja, sådan må det jo gå, når Guds tjenerne opdager, at de ikke blot er prædikanter, men også præster, at de har fået overantvortet et helligt prædike- og præsteembede.

Selv om gudstjenestefornyelsen vel ikke kan siges at være slået igennem, og selv om de fleste protestantiske gudstjenester stadig stiller prædikenen i brændpunktet, er det betegnende, at nadveren er ved at genvinde sin gamle centrale plads i g u d s t j e n e s t e o r d-

n i n g e n. Atter her er det navnlig kirkerne med reformert tradition, som forbavser. I Redford Presbyterian Church, Detroit, fejrer man nadver hver fjerde uge i stedet for fire gange om året; menigheden overvejer just nu, om det skulle være muligt at fejre nadver hver uge! Et eksempel til efterfølgelse for de reformerte i vor kirke! En anden menighed, Travis Park Methodist Church i San Antonio, bad for nylig sin præst at fejre nadver hver søndag i stedet for en gang om måneden. Mange lutherske kirker har genoplivet "Deutsche Messe", som synges ifølge Martin Luthers oprindelige ritual. Rev. Franklin Senger, præst ved Holy Comforter Church i Washington, anvender gregoriansk sang ved alle søndagsgudstjenester; omtrent 50% af menigheden knæler! Man er begyndt at blive opmærksom på kirkeåret, til og med i samfund, hvor nadveren sjældent fejres (f.eks. inden for kongregationalismen), med prædikener over emner i tilslutning til passions-, advents- og pinsetiden.

Naturligvis har den liturgiske vækkelse også i USA som herhjemme mødt m o d s t a n d. Det er navnlig forståeligt i de kirker, hvor fornyelsen ikke blot må betegnes som en reformation, men som en revolution simpelthen.

Navnlig har de liturgiske ændringer med formernes og ceremoniernes indførelse fået menighederne til at reagere. "I begyndelsen protesterer menighedsmedlemmerne", erkender Rev. Jans van der Graaf, præst i Normandy Methodist Church i St. Louis, "men blot man forklarer symbolernes mening, bliver de vant til dem - og synes godt om dem".

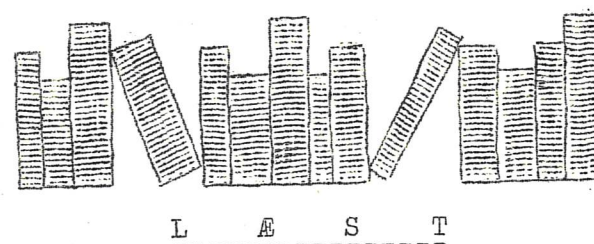
Modstanden har også givet sig udslag på anden måde. Det herhjemme ikke ukendte skældsord "katolsk", rettet mod kirkefornyelsens folk, anvendes også derovre. Mange præster tror, at enhver betoning af ritualer er lig med farlig tendens til romersk katolicisme, som forresten selv oplever en lignende liturgisk renæssance for tiden.

Beskyldningen for tom formalisme genfinder vi også på den anden side Atlanten. Rev. Robert E. Lee, præst ved The Lutheran Church of Redeemer, Atlanta, påstår, at han er meget mistænksom mod alle, som "gemmer sig bag ved den liturgiske form. Oftest er det præster, som ingenting har at sige i prædikenen, som søger at dølge sig bag et farverigt skrud". Hertil svarer Rev. Donald

Roberts, Covenant Presbyterian Church i Los Angeles: "Vi søger ikke kneb for at forgylde gudstjenesten. Vi sigter på påny at studere vor tros væsen. Vi sigter på at genfinde fællesskabsmotivet i gudstjenesten".

Og for at De ikke skal tro, at der er noget som helst nyt under solen, når det drejer sig om angreb på kirkefornyelsen, end ikke i landet med de store forhold på den anden side kloden, så skal jeg til slut til overmål nævne, at den stærke interesse for gudstjenesten og for at omdanne menigheden til en tilbedende menighed har medført beskyldningen for at svingte verdens sociale problemer til fordel for at skue indad og interessere sig for petitesseer. Dr. Robert Mc Afee Brown ved Union Theological Seminary i New York svarer herpå: "Det er for den liturgiske fornyelse højest magtpåliggende at stille liturgien i relation til livet uden for kirken. Selve ordet 'liturgi' kommer af et græsk ord, som betyder 'folkets arbejde'. Det arbejde, de udfører, når de tilbeder Gud i kirken, har til sidst at gøre med det arbejde, de udfører for Gud i verden".

Povl Dahl,
Ålsø.

Holger Andersen: Landsbypræst mødes med Rom. Arne Frost-Hansens Forlag 1963. 119 sider.

En dansk sognepræst rejser to gange til den hellige stad i længere tid, vel forberedt gennem læsning, udstyret med fotografiapparat og notesblok og efter grundig planlægning af, hvad han vil se og opleve - og vel at mærke ikke som en hastende turist, men, som hans selv

skriver, for at møde mennesker fra den katolske verden, for at lære dem at kende indefra og virkeligt få fat på, hvad de står for som katolikker (s.9). Bogen, der blev resultatet af hans rejser, har jeg skyndt mig at læse. For her møder vi da en ærlig sjæl, der i et alvorligt ærinde med åbent sind og uden forudfattet kritik søger at kigge over konfessionsgrænsen. Og det er virkeligt en stor ting, som forholdene ligger i vor danske kirke med dens for tiden rådende "lutherske" selvtilstrækkelighed. Ganske vist er præsten ikke blevet katolik efter sine Rom-besøg, hvilket ej heller var hans hensigt. Han ville blot se, hvad der er romerkirkens rigdom og hemmeligheden ved dens storhed, "hvad Ecclesia Catholica står for, hvorfor den er kirken på jorden" (s.10). Og han opdagede - hvad ikke alle danske kristne vil vide - at der er "en verden uden for Verona". Og det er slet ikke så lidt! For denne opdagelse skal han have tak såvel som for sin bog, der er spændende og betagende at læse.

Skal særlige kapitler fremhæves, må det f.eks. blive det om livet i det katolske studenterkollegium, hvor studieforholdene og livsrytmen får forfatteren til at spørge om hans egen studietid: "Kom der ikke let til at mangle virkelig målsætning både i studiet og i det rent personlige åndelige liv?" (s.23). Eller det om besøget i Subiaco med benediktinerordenens fødested i Sct. Benedikts klippehule, hvor helgenen i årevis levede ene med Gud og derved blev det, som Gud dannede ham til. Eller beretningen om besøget i Sct. Birgittas kloster og om mødet med den sjællandske Søster Imelda: "Et sidste smil, mit eget hjemlands milde. Et par venlige ord til afsked. "Jeg tror, at dette vil blive Dem til velsignelse". Nogle ord om bøn. En velsignende forjættelse til den fremmede, den evangeliske præst - fra katoliken, som jeg blot havde set disse par gange. Mon jeg nogen sinde vil få hende at se mere på denne jord? Jeg glemmer hende aldrig" (s.54). Bogen vidner om åbenhed over for det fremmede, om taknemmelighed for ny erkendelse og oprigtig vilje til at forstå. Forfatteren har endog - om jeg forstår ham ret - ikke skyet at modtage alterets sakramente i en romersk kirke (s.40). Og han har fattet noget centralt i romerkirkens messe: "Det står og falder ikke med en præst og hans prædiken. Her: Herrens ord og sakramente. Ikke først min tro, min op-

levelse. Nej, først kirkens tro, Hans tro. ... i den katolske gudstjeneste er det bedre udtrykt, hvad det er, der kommer først" (s.41).

Dog kommer der et punkt, hvor den danske præst ikke synes at forstå katolsk kristendom, men vist gør den uret ved at se ting i den, som ikke ligger i den. Dette gælder hans vurdering ikke blot af det katolske embedssyn (s.71ff og 85ff), men især af hele mariologien (s. 103ff). Og skal jeg fremsætte nogle korrigerende bemærkninger til denne bog, som fortjener mere ros end ris - læs f.eks. dens ord om børnealtergangen s.79ff! - da må de falde her.

Forfatterens nej til de katolske dogmer om Jomfru Maria synes at udspringe deraf, at han ikke har set, at disse dybest set taler om det, vi alle som kristne har til mål og alle skal blive. De er i virkeligheden dogmer om os selv på vort kristenlivs vej. F.eks. talen om Maria som himmeldronningen, den til Kristi sæde optagne og herliggjorte. Er denne tale ikke netop såre evangelisk? Tænk nemlig på Den hellige Skrifts forjættelser om, at sådan skal vi alle ende ved at blive konger med Kristus og regere sammen med ham (2.Tim.2,12. Åb.5,10; 20,4 og 6 og 22,5). Men skal vi alle blive konger, må de af os, som er af kvindeskøn - deriblandt Maria - jo kaldes dronninger. Derfor er der intet forkert i at kalde hende himmeldronningen - hun er blot ved sit særligt nære forhold til Kristus allerede nu blevet det, som vi alle engang skal blive. Hun er herved prototypen på den forløste menneskeslægt - den, der ved sin ubrudte tro-skab mod Frelseren gik i forvejen for os alle. Eller læren om Maria som theotokos, gudsmoderen: Forfatteren ser rigtigt, at dette Efesus-koncilets dogme fra 431 først og fremmest er et kristologisk udsagn, der vil fastslå Marias søns guddommelighed - hun har virkelig født Gud. Men også om hende selv siger dette udsagn naturligtvis noget, endda noget meget stort. Dog ikke for meget. Thi gælder det ikke også os selv, at vi skal alle nå samme høje ære at føde Kristus, at give ham liv, skikkelse og fremtræden i os selv? Tænk på Kingos vers: "... at også jeg kan åndelig undfange dig og aldrig fra dig rykke" (salmebogen nr.63,v.5). Og Kingo står her ikke ene med en original tanke, men taler ud af gammel kristen trostradition. Dernæst læren om Marias vedvarende jomfruelighed: Ej heller den lader sig affærdige

så let, som forfatteren synes at mene. Ordene "brødre" og "søstre" er nemlig i Det ny Testaments græsk flertydige og betegner ikke nødvendigvis kødelige søskende. Og i alt fald har vore egne lutherske reformatorer fastholdt den katolske lære om Maria som "semper virgo" - læs Luther selv i de Schmalkaldiske Artikler, 1.del, art.IV og Formula Concordiae, 2.del, art.VIII,24! - ligesom også Grundtvig kan synge om Maria som "Himlens brud i jomfrustand" (salmebogen nr.411,v.2). Også tanken om, at Marias gerning er af nådegivende art, rummer i virkeligheden et udsagn om alle kristne - nådebringere skal vi alle være både i det almindelige og det særlige præstedømme. Forfatteren skriver: "Kristus bevirker nåden, Maria formidler den" (s.110). Jamen, gør han ikke også selv det sidste som præst ved døbefont og alter, i prædikestol og skriftestol? Og er ikke også enhver kristens tjeneste i det almindelige præstedømme nådeformidlende? Herren har jo selv lovet, at der skal rinde levende vandstrømme, nådestrømme fra hver den, som tror på ham (Johs.7,38).

Men nu nok med disse bemærkninger, der blot vil antyde, at den katolske mariologi - til forskel fra megen praksis i Maria-dyrkelsen - alene af bibelske grunde, som gode lutheranere må bøje sig for, ikke lader sig så let tilbagevise, som vi ofte mener. Disse svagere punkter i bogen skal ikke få os til at overse dens positive værdi som bidrag til en nødvendig økumenik, der vil høre sandheden i de ord, som en romersk gejstlig sagde til forfatteren, og som nok i en nøddeskal rummer hovedproblemet for vore evangeliske kirke siden Luthers egne dage: "Her er der jo ikke bare tale om dette: et eneste menneske på jorden og så Gud i Himlen" (s.72).

Urban Schrøder,
Varnæs.

+++++
K O R T S A G T : Den højkirkelige bevægelse har ikke sendt tiggerbreve ud om h ø s t o f f e r. Alligevel har flere præster som noget selvfølgeligt taget den kirkelige fornyelse med ved fordelingen. De har god tid til at sende D e r e s julegave!
Nordisk Sambo (Mariadøtrene), Kollund Sønderjylland, giro 992.51.
Den højkirkelige bevægelse, se RE-FORMATIOs eksp., bags!

"KRISTENHEDENS KIRKESAMFUND"

EN KOMMENDE RADIO-DEBAT

Onsdag den 22. januar 1964 kl. 20 begynder Danmarks Radio en udsendelsesrække om "Kristenhedens kirkesamfund". Den fortsætter de følgende 5-6 onsdage på samme klokkeslet og vil belyse spørgsmålet om, hvad der forener, og hvad der skiller de splittede kristne kirker. Dette vil fortrinsvis ske gennem samtaler og diskussioner og på en sådan måde, at der lægges op til efterfølgende debat.

Udsendelserne, der bliver af ca ½ times varighed, vil derfor være velegnede som grundlag for studiekredse og samtalegrupper, ikke mindst, hvis disse henter deres deltagere fra forskellige kirkesamfund.

I forbindelse med denne udsendelsesrække udsender Danmarks Radio om kort tid en studiekredsgrundbog "Kristenhedens kirkesamfund", redigeret af Kaj Erik Lindqvist og K. E. Skydsgaard. Den behandler en række kirkesamfund, deres historie og deres kirkelige og teologiske særpræg. Bogen får følgende kapitler (kapitlets forfatter anføres i parentes):

Den ortodokse kirke (pastor Arne Bugge)
Den romersk-katolske kirke (pater Hans L. Martensen)
Den evang.-luth. kirke (pastor Gerhard Pedersen)
Den reformerte kirke (pastor J. C. Cartal)
Den anglikanske kirke (provst Svend Borregaard)
Baptismen (pastor K. Kyrø-Rasmussen)
Kvækerne (docent, teol. lic. Berndt Gustafsson)
Kongregationalismen (biskop, dr.theol. Skat Hoffmeyer)
Metodistkirken (realskolelærer Georg Særmærk)
Pinsebevægelsen (docent, teol. dr. Torsten Bergsten)
Adventismen (pastor Kaj Pedersen)
Frelsens Hær (brigader Ketty I. Røper)

Bevægelsen mod kirkelig enhed, der har præget de seneste årtiers kirkehistorie overalt på jorden, behandles i to afsluttende kapitler:

At de alle må være eet (prof., dr.theol. K.E. Skydsgaard)
Den økumeniske bevægelse (sognepræst Johs. Langhoff)

Desuden vil "Kristenhedens kirkesamfund", der bliver

alsidigt illustreret, rumme et kirkestatistisk afsnit, en litteraturfortegnelse og en ordforklaring, således at den vil være en nyttig opslagsbog, også efter at den har løst sin primære opgave som studiekredsgrundbog.

"Kristenhedens kirkesamfund" udsendes på Forlaget Fremad omkring 1. december.

(Efter meddelelse fra Danmarks Radio)

I N D H O L D S F O R T E G N E L S E

6. årgang nr. 7 - Mod advent 1963

Poul Ulsdal: Giv Gud, hvad Guds er	149
KOMMENTAR: C.B.Hansen: Almanakhistorier og husspøgelser	152
TEOLOGISKE BIDRAG (7): O.Lund Pallesen: Et høj- kirkeligt embedssyn ...	154
Johs.M.Nielsen: Fra søndagsmesse til hver- dagens tjeneste	159
PERISKOP: Povl Dahl: Kirkefornyelsen i U.S.A.	163
LÆST: Holger Andersen: Landsbypræst mødes med Rom v/Urban Schrøder	167
"Kristenhedens kirkesamfund" - radiodebat	171

RE-FORMATIO udsendes af en kreds af præster i den danske kirke. REDAKTION: Urban Schrøder, Varnæs; O. Lund Pallesen, Lyngby; Poul Ulsdal, Hejls; Per Dolmer, Laurbjerg; B. Riisgaard, Rimsø pr. Voldby (ansvarshavende). EKSPEDITION: Povl Dahl, Ålsø pr. Grenå, giro 881.42, telefon Ålsø (063) 3.16.08. Bladet kommer i mindst 6 årlige numre og koster 8 kr., for studerende dog 6 kr.